

С. 396-401.

Сл. Ілар. – Слово о законе и благодати митрополита Илариона // БЛДР. – СПб. : Наука, 1997. – Т. I. – С. 26-61.

СП – Из Синайского патерика // БЛДР. – СПб. : Наука, 1997. – Т. II. – С. 312–329.

Ход. ФС – Хожение на Флорентийский собор // БЛДР. – СПб. : Наука, 1997. – Т. VI. – С. 464-487.

Шестид. Іо. Екз. – Из “Шестиднева” Иоанна Экзарха Болгарского // ПЛДР. – М. : Худож. лит., 1980. – Вып. II. – С. 184-194.

Сибрук А. В. Существительные камѣнь, камени~, камыкъ в письменных памятниках XI–XIV веков.

В статье рассматриваются лексико-семантические особенности существительных камѣнь, камени~, камыкъ, которые зафиксированы в восточнославянской письменности XI–XIV вв.

Ключевые слова: памятники Киевской Руси XI–XIV веков, семантика, тематическая группа, названия камней.

Sibruk A. V. Nouns камѣнь, камени~, камыкъ in written language of XI–XIV centuries.

In the article we examine lexical and semantics elements of nouns камѣнь, камени~, камыкъ, which are fixed in written language of XI–XIV centuries.

Keywords: texts of Kyiv Russ of XI – XIV, semantic, thematic group, names of stone.

Смаль О. Л.

**Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ПРО ПОХОДЖЕННЯ НАЗВ ОДНІЄЇ ІСТОРИЧНОЇ МІСЦЕВОСТІ ЛІВОБЕРЕЖЖЯ КИЄВА

Стаття присвячена історико-лінгвістичному аналізу київського мікротопоніма Позняківщина (Позняки). У статті розглядається історія виникнення всіх назв цієї історичної місцевості, мотивація їх найменування, їх словотвірна модель, а також походження прізвища Позняк.

Ключові слова: мікротопонім, патронім, основа, атрибутивний, історико-лінгвістичний аналіз.

Дослідження топонімів будь-якої території не може бути ізольованим. Іноді десятки, сотні географічних об'єктів в одному регіоні або в кількох країнах носять ідентичні назви або найменування з подібною основою. Мікротопоніми лівого берега Києва не є виключенням: деякі повторюються не тільки на території Славії, а й на Правобережжі Києва. Серед таких назв, що трапляються на правому (були предметом дослідження науковців І. М. Железняк, О. П. Карпенко.) та лівому берегах Дніпра м. Києва: *Берківці*, ур., с., х. [11, с. 50-55] – *Берківщина*, ур. (Нові Позняки); *Бессарабська*, пл. – *Бессарабочка*, іст. місц. (Осокорки), *Бессарабочка*, куток (с. Позняки); *Лиса*,

гора (декілька на правобережжі [15, с. 138-149] та 1 на лівобережжі); *Паньківщина*, іст. місц., сл. – *Паньківщина* (пізніше *Позняковщина*, *Позняки*).

У пропонованій статті зупинимося на походженні найменування *Позняковщина* (*Паньківщина*, *Позняки*), оскільки ще й досі ведуться суперечки серед істориків і киевознавців, а також старожилів про приналежність земель на лівому березі Дніпра сім'ї Панкевичів [3, с. 114-117; 6, с. 305-307; 23, с. 75, 83; 25, с. 153 та ін.].

Позняки, колишне с., істор. місц. (вар.: Позняковщизна або Панковщизна, Позняковщина, х.; Позняковъ, с.; *Позняки*, *Поздняки*, с., д.; *Позняк*, д.; *Позняковщина*, *Позняковка*, *Позняковская*, р.). За доступними писемними джерелами вперше назва згадується в документах про передачу „кгрунтов” Богоявленській церкві Київського Братського монастиря: 1634 р., “... ” Моисій Познякъ... з братомъ моимъ... Лгономъ Познякомъ... за днпромъ мджи кгрунтами цгрковними монастыровъ Пгчгрского Миколского и видубицкого названій панковщизна албо позняковщина... ..” [13, арк. 282]; 1635 р., “... в монастырг при цгркви пргргчноой братскои будучои былъ на справг и потргбг в сглг панковщизнг албо позняковщизнг за днпромъ мджи добрами пгчгрскими николскими и видубицкими лгжачимъ...” [13, арк. 286]; 1668 р., “... з сгла позняковъ...” [13, арк. 306 зв.].

Відомості про першу згадку, існування та розташування цього села, його власників, а також аналіз історичних документів репрезентують дослідники В. М. Дорошек і М. Г. Гузенко: за істориком П. Клепатським, на підставі запису в королівській люстрації, історики “...називали й іншу дату – 1571 р. Але насправді, в документі, на який посилався цей автор, мова йде не про назву села, а лише про його імовірних власників. Королівські ревізори під час опису Київського замку зустрічають “*бояр путніх Позняків*”, які мешкають за Дніпром на відстані трьох миль від замку і в обов’язки яких входить вчасно попереджати про наближення татар та нести кур’єрську службу на користь київського воєводи. Позняки навідріз відмовилися пред’явити документи, що посвідчують власність, чим не тільки розгнівали ревізорів, але й на кілька століть внесли інтригу щодо справжньої її назви...” [9].

А далі село Позняки протягом багатьох (64) років не згадується в документах, оскільки весь цей час воно мало зовсім іншу назву: “згідно реєстру поборового 1628 р. і тарифи позимної 1631 р. шляхтичі Мойсей та Лліон Позняки вказані як власники *Паньківщини* [2, VII, I, с. 373].

Про те, що село з такою назвою існувало на місці майбутніх *Позняків*, свідчить документ про розмежування земель між Печерським та Видубицьким монастирями від 1538 р.: єдина річка, яка впадає в озеро Тельбін – Паньківка [12, 1, с. 234]; про оренду Видубицьким монастирем земель лівого берега Дніпра 1647 р., “... от осокорковъ в гачища з гачищъ речкою панковщизною в телбинъ телбиномъ в коростишов з коростишова в

домань и Днепръ а черезъ днепръ просто на неводницю...” [13, арк. 278 та ін.]. Не випадково, що під час розгляду земельного спору в 1509 р. присутній “*Ондрей Седелник, члвек панковский*” [2, VIII, IV, с. 160]. Але й Позняки, як особи зацікавлені, теж присутні під час розгляду справ у суміжних землеволодіннях...” [9].

В. М. Дорошек і М. Г. Губенко вважають, що назву с. Позняки могли дати і самі Моїсей та Іліон, але, на їх думку, “це зробив Петро Могила, у якого для цього був серйозний привід. Справа в тому, що прізвище Паньковичів (мова йде про братів Василя та Максима Паньковичів) на той час набуло дурної слави через те, що вони, будучи намісниками св. Софії, примудрилися передати церковні землі у приватну власність. Тому, придбавши село у Позняків..., він одразу поспішає передати його у власність Церкви й позбавитися існуючої назви.

На скільки це було для нього принциповим свідчить його духовний заповіт, датований 1 січня 1647 р. В ньому він просить ... свого рідного брата та інших можливих спадкоємців за будь-яких обставин залишити “*фільварочок Позняківщину*” у власності братчиків і надає на випадок судових спорів додатково ще 4000 злотих [21, 2, с. 164-165].

Петро Могила у 1635 р. побудував у Позняках церкву Успіння Пресвятої Богородиці. Село знаходилося поблизу берега Дніпра. Через часті повені частина мешканців почала відселятися подалі, на відстань 2 км у більш безпечне місце, ближче до лісу. Пізніше, наприкінці XVIII ст. самі жителі стали називати цю частину села Новим Селом або Новими Позняками” [9].

Історик М. О. Рибаків представляє дані інших джерел: “Біля Позняківської затоки Дніпра було розташоване село Позняки, яке виникло ще за часів литовського панування [33, с. 249]. Згідно з люстрацією 1571 р., тут проживали бояри, які відбували шляхову повинність київському воєводі [17, с. 374]. Митрополит П. Могила купив село в 1635 р. і подарував його Києво-Братському монастиреві [21, I, с. 164-165]. Російські царі і українські гетьмани в XVII–XVIII ст. неодноразово підтверджували право володіння “...на село Позняки на Днепре лежащее, с землями, с полями, пахотными сеножатями, огородами, озерами, борами, лесами, иными угоды...” [21, 1, с. 241-242; 304-305; 2, 10, с. 743-744; 26, с. 154-155].

Джерела свідчать про зростання села. Якщо у 1636 р. йде мова про хутір Позняковщизна, то через 30 років згадується вже “деревня Позняки”, а в 1694 р. – “село Позняки” [21, 2., с. 164-165; 241-242; 22, с. 235]. Що ж до назви села, то серед топонімів багато таких, які утворилися від імен чи прізвищ перших поселенців. Можливо, “Позняк” – прізвище засновника чи володаря села” [25, с. 153].

Сьогодні **Позняки**, “істор. місцевість, залишки с. Позняки, промзона і жилмасив у Дарницькому р-ні. Розташовані між Дніпром, залізницею Київ–Полтава, вул. Ревуцького, просп. М. Бажана, Дніпровською набережною і затокою Дніпра Берковщина. Прилягає до місцевостей Березняки, Бортничі,

Кухмістерська сл., Нова Дарниця, Осокорки і оз. Вирлиця. Жилмасив Позняки межує з жилмасивами Харківським (по вул. Ревуцького) і Осокорки (по просп. М. Бажана)... З кінця XVIII ст. – у казенному володінні. З 1-ї пол. XX ст. П. поділяються на Старі й Нові. У 1950–60-і роки на більшій частині Нових П. збудовано Позняківську промзону..., а з кінця 1980-х років на території колишніх Старих Позняків та прилеглих заливних луках забудовується жилмасив П. ... Відтоді більша частина колишнього села П. знесена. Топонім Позняки дав назви вул. і пров. Позняківським (таку саме назву до 1958 мала сучасна вул. Здолбунівська) і кладовищу (розташоване між Харківським шосе, вулицями Здолбунівською і Теплоозною)” [23, с. 83; 7, с. 279]; “... Розташоване воно було на березі Позняківської затоки Дніпра, біля Либідського перевозу – там, де тепер яхтклуб. Назва села, ймовірно за все, походить від прізвища Позняк, бо родина Леонтія та Мойсея Позняків володіла на лівому березі Дніпра поселенням Паньківщина, яке називали також Позняківщиною (не плутати зі слобідкою Паньківщина, назва якої походить від родини Паньковичів, що володіли нею у 1516–1570 рр., і яка була розташована на правому березі Дніпра, там, де зараз пролягають вулиці Тарасівська, Саксаганського, Паньківська і Микільсько-Ботанічна). У 1631 році село Позняки було передане (чи продане) митрополиту київському Петру Могилі, а вже той, у свою чергу, 1635 року відписав його Києво-Братському монастирю на Подолі (в дарчій грамоті так і вказано: ”,, ""хоуторь Позняковщизна, на Дъннпрѣ лѣжащя”””””””) [14].

Паньківщина, іст. місц., р., ур. (вар. *Панковщина*, *Панковщизна*, р., *Паньковая Груда*, ур.; пізніше *Позняковщина*): “... за днѣпромъ мѣжи кгрунтами црковними монастыровъ Пчгрского Миколского и видубицкого названій панковщизна албо позняковщина...” [13, арк. 282 та ін.]; 1788–1831 рр., “... въ урочищахъ Запѣсочъ и Панковой Груды, по рѣчкѣ Черторію...” [5, арк. 2 зв., 5, 6, 27 зв., 32 зв.]. Існувала й на правому боці Дніпра у центрі Києва історична місцевість *Паньківщина*, яку сьогодні можна локалізувати: “Розташовується на обернутих до заплави р. Либідь схилах плато південніше Ботанічного саду імені акад. О. В. Фоміна, між вул. Л. Толстого й Ветрова, Жилинською та Володимирською. Назву дістала на початку XVI ст. за прізвищем намісників київських митрополитів Паньковичів (Панькевичів), які управляли цими землями в 1516–77. У XVIII ст. належала Києво-Печерській лаврі. Востаннє як окреме селище згадується 1837. Після місцевість було переплановано, прокладено вулиці Тарасівську, Паньківську, Микільську (тепер Микільсько-Ботанічна)...” [16, с. 422].

Цікаво, що топоніми від антропоніма *Позняк* (і саме прізвище) рідко трапляються на карті Східної Славії, тоді як від – *Панько* мають аналоги, напр.: “*Паньківці*, с., (вар.: *Паньковцы*, *Ранковсе*); *Паньківці*, с. (вар.: *Ранковсе*, *Раніовсе*, *Панковцы*, *Паньковцы*; колишня н. *Паньковские Хутора*); *Паньківці*, фільварок (Хм)”;

першим тут поселився селянин із *Острополя* на ім'я *Панко* ← *Пантелеймон*; пор. ос. н. *Панько, Панко*. Відповідно, патронімічна н." [30, с. 352] та ін.

Походження проаналізованих мікротопонімів міста Києва прозоро відантропонімне, пор.: "*Позняк*. Правильніше *Пізняк*, утв. за допомогою суф. **-ак** від прикм. основи *пізній*; перв. атрибутивне – "той, що завжди запізнюється". Лв, Хм. *Позняков*. Патронімічне, утв. з субстантивованого присв. прикметника з суф. **-ов** від прізвиська *Позняк*; перв. словосполучення *Позняков син (зять)*. Чрк" [24, 2, с. 840].

"*Позд(о, ный)*. Противоположный раннему. *Поздякъ* и *Позднякъ*, 1635, ... *Познякъ Мистровъ*, 1610 г. ... *Познякъ Даниловъ*, 1557, ... *Поздякъ*, 1587–1627..." [28, с. 77, 153].

"*Поздеев, Позднев, Позднеев, Позднов, Позднухов, Позднышев, Поздняк, Поздняков, Поздышев, Поздюнин, Познеев, Познышев, Позняк, Позняков*. В основе фамилий лежат нехристианские мужские имена *Поздей (Поздней, Позней), Поздень, Поздной, Позднух, Поздняк (Позняк), Поздныш (Поздыш, Позныш), Поздюня*. Все они даны детям, родившимся поздно, – вероятно, у престарелых родителей. Подобные имена были широко распространены в прошлом на разных территориях и во всех социальных слоях" [8, с. 375].

Поздеев. "Основа фамилии – отчество от нецерковного мужского имени *Поздей* – "поздний ребёнок"; аналогичная фамилия *Поз(д)няков* из *поздняк*" [20, с. 93].

"Разнообразные слова бытового языка применялись в качестве личных имен. Напр.: Семейные отношения. Порядок и время рождения. – *Первой* (Первой Мефодья сын Ерш, крестьянин, 1585 г.), *Первуня*, *Первуша*, *Первыш*... *Поздяк, Поздей, Позник, Позняк*..." [27, с. 136].

Пізній "[*пізняк*] „відсталий; пізно народжений; особа, що запізнилася”, р. *поздний*, блр. *позні*, др. *поздныи*, п. *rožnu*, ч. *rozdní*, слц. *rozdný*, болг. [*позден*], м. *позен*, стсл. *поздн* "пізно", *позднь*,, „пізній”, *поздъ* – "тс."; – псл. *rozdъ*" [10, 4, с. 400].

"Назвы асоб па адносінах сваяцтва ці па становішчы ў сям’і: *Близнец*..., *Одинець; Первый, Повторник; Позняк*..." [4, с. 193].

Деякі дослідники вважають, що подібне "прізвище можна занести до групи прізвищ, в основі яких відображені імена та імена-прізвиська розряду "nomina impersonalia". Їх було утворено шляхом метафоричного перенесення реалій дійсності на особу. Саме в цих назвах відображені різні уподобання, а також ставлення людини до життя. Ці назви за походженням – індивідуальні прізвиська, що були дані особі в різні періоди її життя і за різних обставин" [19, с. 30].

Модель із суфіксами *-ак (-як)*: "у праслов’янській мові суфікс *-ак (-якъ)* субстантивував прикметники, утворював відіменникові назви осіб та творив віддієслівні іменники... В ономастичній літературі суфікс *-ак*

фіксується як давньоруський антропонімний формант, який спочатку виконував демінутивну функцію, а пізніше творив патроніми” [19, с. 94-95].

Щодо сучасної форми найменування масиву *Позняки* (у формі *pluralia tantum*), то вона в топонімах з'явлася з різних причин і набула характеру формальної ознаки певного морфологічного типу цієї групи лексики... Показчик множини (закінчення *-и*) змінив своє семантичне навантаження позначати дійсну множинність у відантропонімих назвах населених пунктів і перетворився в нейтральне закінчення з чисто топонімічним значенням [18, с. 97-98].

Назва *Паньківщина* (*Паньковичі*) походить від імені Микули Паньковича, слуги Софійського.

Щодо походження цих прізвищ, пор.: *Пантюхин* “Отчество в краткой форме притяжательного прилагательного, образованного суффиксом *-ин*. В основе отчества или форма *Пантюха* из канонического мужского имени *Пантелей*, или прозвище *Пантюха...*” [20, с. 88]; “*Пантелеев, Пантелеймонов, Пантелькин* и др. В основе фамилий лежат различные производные формы канонического мужского личного имени **Пантелеймон** (из греческого *panteleia* – „совершенство, высшая степень”)” [8, с. 355].

На теренах України прізвище трапляється в Закарпатській, Київській, Кіровоградській, Львівській, Рівненській, Чернігівській областях: “*Панькевич. (Панькович)*. Патронімічне, утв. за допомогою суф. *-евич (-ович)* від вл. імені (прізвиська) *Панько*; перв. значення – “син Панька”. Льв, Тр. *Панько*. Утв. семант. способом від гіпокорист. вл. імені *Панько* (від Пантелеймон). Зк, Кв, Крв, Льв, Рв, Чрг” [24, 2, с. 789-790]; “**Пантелеймон, Пантелей, Пантелемон, Пантелій, ч.; гр. особ. ім. Panteleimon** < гр. *pan* (род. в. *pantos*) “все” і *eleēmōn* “милостивий”, “жалісливий” – наймилостивіший, найласкавіший; можливо, також гр. *panteleōs* “найдосконаліший”; “повноправний”, “рішучий”; *кан., рід. Розм. Панко, Панько та ін.*” [31, с. 283-284]. Подібні форми беруть початок у розмовному варіанті імені, пор.: “Особові чоловічі імена на **-к(о)** типу **Грицько, ... Панько, Омелько** тощо за своїм походженням, констатує С. П. Бевзенко, є здрібніло-пестливі форми давніх імен типу Григории, Юрии, Илия тощо, які здавна вже втрачають значення здрібності-пестливості і набирають нейтрального значення. Саме з нейтральними значенням вони широко фіксуються в українських грамотах XIV–XV ст. та в інших пам'ятках... Велику кількість таких імен знаходимо в Реєстрі всього війська запорізького після Зборівської угоди 1649 р.: Фесько, ... Тимко, Панко та ін.” [32, с. 6].

Словотвірна модель на *-щин(а), -овщин(а) (-івщин(а))* вказує на ім'я, прізвище (прізвисько) засновника чи власника, напр.: *Позняківщина, Паньківщина*.

Л і т е р а т у р а :

1. Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России, собранные

- Археографическою комиссиею. – СПб. : В тип. Эдуарда Праца, 1863–1892. – Т. I–XV. – Ин-т рукописи НБУВ. – Шифр 9 (СБ)001 А-43(Ю).
2. Архив Юго-Западной России, издаваемый Временною комиссиею для разбора древних актов, высочайше учрежденною при киевском военном, подольском и волынском генерал-губернаторе. Киев, 1859–1914. – Ч. I–VIII. – Ин-т рукописи НБУВ. – Шифр 902. 5(СБ) А–87.
 3. Білокінь С. І. Сторінка з історії формування території міста Києва (Паньківщина) / С. І. Білокінь // Історичні дослідження: Вітчизняна історія. – Вип. 8. – К., 1982. – С. 114-117.
 4. Бірыла М. В. Беларуская антрапанімія. Уласныя імёны, імёны-мянушкі, імёны па бацьку, прозвішчы / М. В. Бірыла. – Мн. : Навука і тэхніка, 1966. – 328 с.
 5. Відомості про с. Вигурівщина за 1788–1833 рр., 1888 р. – ЦДІАК України. – Ф. 169, оп. 1, спр. 24.
 6. Вортман Д. Я. Читаючи топонімічний довідник / Д. Я. Вортман // Праці Науково-дослідного ін-ту пам'яткоохоронних досліджень. – Вип. 3. – К. : Фенікс, 2007. – С. 261-325.
 7. Вулиці Києва. Довідник / за ред. А. В. Кудрицького. – К. : “Укр. енциклопедія” імені М. П. Бажана, 1995. – 352 с.
 8. Ганжина И. М. Словарь современных русских фамилий / И. М. Ганжина. – М. : ООО “Издательство Астрель”; ООО “Фирма “Издательство АСТ”, 2001. – 672 с.
 9. Дорошек В. М., Губенко М. Г. Дарниця: минуле і сьогодення. – Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://h154.212-1-94.ukrpack.ms1.pdf>
 10. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / [за ред. О. С. Мельничука]. – К. : Наук. думка, 1982–2012 (вид. продовжується). – Т. 1-6.
 11. Железняк І.М. Матеріали до “Історико-етимологічного словника топонімії Києва” / І. М. Железняк // Українська пропріальна лексика: матеріали наук. семінару 13-14 вересня 2000 р. / відп. ред. І. М. Железняк. – К., 2000. – С. 50-55.
 12. Закревский Н. В. Описание Киева. – В 2-х томах / Николай Васильевич Закревский. – М. : Тип. В. Грачева и Ко, 1868. – Т. I–II. – 950 с.
 13. Збірник копій документів Київо-Видубицького монастиря XVI–XVIII вв. на селища, ґрунти, річки, ставки, млини та інше. – Ін-т рукопису НБУВ. – Шифр II, № № 6535–6543, 6552, 6553, 6576.
 14. Гасенко Т. Позняки, ви мої, Позняки. Сторінки історії. Режим доступу : <http://www.compass-u-ozera.com/ua>
 15. Карпенко О. П. Лисі гори: генезис семантики / О. П. Карпенко // Ономастика України першого тисячоліття нашої ери / [відп. ред. І. М. Железняк]. – К. : Наук. думка, 1992. – С. 138-149.
 16. Київ: Історико-біографічний енциклопедичний довідник / Г. Ю. Івакін, М. Б. Кальницький, Ю. В. Павленко та ін.; Ю. О. Храмов (відп. ред.); Ін-т гуманітарних досліджень Української академії наук. – К. : Фенікс, 2007. – 1120 с.
 17. Клепатский П. Г. Очерки по истории Киевской земли / П. Г. Клепатский. – Одесса : Тип. Техник, 1912. – Т. I. – XLIII. – 599 с.
 18. Корепанова А. П. Топо- і гідронімічні типи pluralia tantum басейну Десни (в межах України) / А. П. Корепанова // Ономастика : зб. статей / ред. кол. : К. К. Цілуйко (відп. ред.) та ін. – К. : Наук. думка, 1966. – С. 96-104.
 19. Кравченко Л. О. Прізвища Лубенщини / Л. О. Кравченко. – К. : “Факт”, 2004. – 198 с.

20. Никонов В. А. Словарь русских фамилий / сост. Е. Л. Крушельницкий. – М. : Школа–Пресс, 1993. – 224 с.
21. Памятники, изданные Временной комиссией для разбора древних актов. – К., 1846. – Т. 1-2.
22. Переписні книги 1666 року / пригот. до друку і зредагував В. О. Романовський. – К., 1933.
23. Пономаренко Л., Різник О. Київ. Короткий топонімічний довідник / Лідія Пономаренко, Олександр Різник [довідкове видання]. – К. : Видавництво “Павлім”, 2003. – 124 с.: іл.
24. Редько Ю. Словник сучасних українських прізвищ : у 2-х томах / Юліян Редько. – Львів : Б. в., 2007. – Т. 2: Н–Я. – 721-1438 с.; табл.
25. Рибаків М. О. Невідомі та маловідомі сторінки історії Києва / М. О. Рибаків. – К. : Київ, 1997. – 374 с.
26. Сборник материалов для исторической топографии Киева и его окрестностей / Е. Я. Федорова. – К. : Врем. комис. для разбора древних актов, 1874. – II, 48, 179, 176, X с.
27. Селищев А. М. Происхождение русских фамилий, личных имен и прозвищ / А. М. Селищев // Ученые записки МГУ. – Вып. 128. Труды кафедры рус. яз. – Кн. 1. – М., 1948. – С. 128-152.
28. Славянский именовослов или собрание славянских личных имен в алфавитном порядке / сост. свящ. М. Морошкиным. – СПб., 1867. – 108, 214 с.
29. Словарь української мови / [упоряд. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко]. – [Репринт. вид. друк. за вид. 1907 р.]. – К. : Вид-во “Довіра” – УНВЦ “Рідна мова”, 1997. – Т. 1-4.
30. Торчинський М. М., Торчинська Н. М. Словник власних географічних назв Хмельницької області / М. М. Торчинський, Н. М. Торчинська. – Хмельницький : Авіст, 2008. – 549 с.
31. Трійняк І. І. Словник українських імен / І. І. Трійняк. – К. : “Довіра”, 2005. – 509 с.
32. Хрустик Н. М. Особові імена з десемантизованими суфіксами як офіційні назви / Н. М. Хрустик // Записки з ономастики. Вип. 10 : [зб. наук. праць / відп. ред. Ю. О. Карпенко]. – Одеса : “Астропринт”, 2007. – С. 5-10.
33. Шамрай С. Київська сотня на Гетьманщині в XVII–XVIII вв. (Історико-географічна та економічна характеристика) / Сергій Шамрай // Київські збірники з історії й археології, побуту й мистецтва. – К., 1930 (на обкл. 1931). – Зб. 1.

Смаль Е. Л. О происхождении названий одной исторической местности Левобережья Киева.

Статья посвящена историко-лингвистическому анализу киевского микротопонима Позняковщина (Позняки). В статье рассматривается история возникновения всех названий этой исторической местности, мотивация их наименования, их словообразовательные модели, а также происхождение фамилии Позняк.

Ключевые слова: микротопоним, патроним, основа, атрибутивный, историко-лингвистический анализ.

Smal O. L. About the origin of one of historical localyty names of the Left Bank of Kyiv.

The article deals with the historical-linguistic analysis of the microtoponym Pozniakovshchyna (Pozniaky). The history of arising of all historical localyty names, the motivation of their nomyntation, their word-formation models, and also etymology of the last name Pozniak, are analysed in the article.

Keywords: microtoponym, patronym, basis, is attributive, historical-linguistic analysis.

Тільнова І. В.
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕНОСНОГО ВЖИВАННЯ ТОПОНІМІВ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті розглянуто особливості переносного вживання топонімів у публіцистичному стилі сучасної української літературної мови. Визначено основні види переносного вживання – метонімічне та метафоричне.

Ключові слова: публіцистичний стиль, okazіоналізм, власна назва, топонім, переносне вживання.

Газетно-журнальна публіцистика реагує на лексико-семантичні зміни в мові найбільше, дозволяючи виявити взаємозв'язок між суспільством, мовою та мовленням і мовною особистістю. Досить часто образи, створені в публіцистичному стилі на основі власних назв, є актуальними на певному історичному етапі, серед них тільки незначна частка переходить у загальноживані.

Актуальність розвідки визначається антропоцентричною парадигмою сучасної науки, необхідністю дослідження змін у лексичному складі мови та процесі мовної еволюції, а також зростанням інтересу до природи власної назви та маловивченістю конотативного потенціалу публіцистичних онімів, зокрема топонімів. Сучасна українська лінгвістика не має праць, присвячених проблемі переносного вживання пропріальної лексики в різних стилях мовлення. Важливим є вивчення прийомів і способів уведення переносно вжитих власних назв географічних об'єктів у контекст текстів публіцистичного стилю, сполучуваності з іншими мовними одиницями, трансформації структур і семантики відонімних okazіоналізмів.

Дослідженням значення слова, семантичних зв'язків між словами займалися М. Ф. Алефіренко, Л. А. Булаховський, В. В. Левицький, Ф. Р. Палмер, В. М. Русанівський, Й. А. Стернін, О. О. Тараненко та інші. В українській лінгвістиці сформувалися три ономастичні школи, які докладно вивчають специфіку функціонування онімів у художньому стилі. Це Одеська ономастична школа, засновником якої є Ю. О. Карпенко – фундатор літературної ономастики в Україні, Донецька школа (Є. С. Отін, В. М. Калінкін та інші) та ономастична школа на базі Ужгородського національного університету (Л. О. Белей та інші).

У дисертаціях російських та українських учених досліджені окремі аспекти функціонування власних назв у публіцистичному стилі. Зокрема